

OPEN BRIEF AAN PAARS II:

HOFJES ALS PARELS VAN NEDERLANDSE ZORG

Geachte Regering,

Totdat de overheid de (financiële) verantwoordelijkheid voor kwetsbare burgers op zich nam, hebben door de eeuwen heen burgers in Nederland het initiatief genomen om voor medemensen te zorgen, ook als ze niet meer in staat waren tot werken. De nu nog circa 160 bestaande hofjes in Nederland vormen het materiële bewijs van sociaal ondernemerschap in vorige eeuwen.

Het overgrote deel van de hofjes behoort tot het cultuurbezit in Nederland en dat moet in stand gehouden worden. Het zit de hofjes wat dat betreft niet altijd mee. Regelingen die u als regering treft voor belastingen, onderhoud en restauratie, wooneisen, zorg en welzijn, vrijwilligers en voor financieringsregelingen komen allemaal samen bij hofjes. Dat drukt soms als een loden last op de schouders van de regenten. Voor een centrale overheid zijn hofjes feitelijk geen onderwerp voor beleid. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten is daar bijzonder helder in: voor hofjes zijn geen uitzonderingen te maken. Het bestuur van de Stichting Landelijk Hofjesberaad, waarbij vele hofjes zijn aangesloten, meent dat hofjes wel degelijk op de politieke agenda behoren te komen. Het zou onjuist zijn hofjes te reduceren tot een toeristische attractie voor Nederlandse en buitenlandse toeristen als zijnde een oer-Hollands fenomeen. Hofjes vormen juist een inspiratiebron voor vernieuwing op het terrein van zorg, wonen en samenleven. Zo is onlangs een hofje gesticht voor (licht) dementerende ouderen. In Haarlem is gestart met een hofje van de 21ste eeuw. In Amsterdam is net een nieuw hofje geopend: het Hudsonhof, een samenwerkingsverband van een woningbouwvereniging en een verzorgingshuis voor oudere Surinamers. Op deze wijze komt de vernieuwingsfunctie sterk tot uitdrukking. Het rijksbeleid zou hier een aanknopingspunt in kunnen vinden om kleinschalig initiatief vanuit het centrum te stimuleren in de vorm van 'public private partnership'.

Als eerste zou gekeken kunnen worden of de algemene benadering van de waardering van het onroerend goed en de belasting daarop geen herziening behoeft. Immers door de aard van de monumenten en de functie die ze vervullen is de som van onderhoudskosten en opbrengsten veelal negatief. De bijzondere functie van hofjes kan gezien worden als voorbeeld van algemeen belang.

M.D. van den Briel, voorzitter

HUDSONHOFJE GEOPEND

In juli is in Amsterdam een zeer modern hofje, het Hudsonhof geopend. Het Hudsonhof is gebouwd door Woningbouwvereniging Het Oosten en wordt ook door deze vereniging beheerd. Het Oosten heeft ook reeds het Van Brienenhof aan de Prinsengracht in Amsterdam in beheer. Het verzorgingshuis Nieuw Vredenburg, dat in de jaren zeventig begon als een buurtgericht verzorgingshuis, heeft de verantwoordelijkheid voor het zorgpakket voor de bewoners. Het Hudsonhof is een hofje van de 21ste eeuw en mede op initiatief van de Stichting Ouderen '82 tot stand gekomen.

Het Hudsonhof omvat in totaal 67 woningen, waarvan de eerste 31 woningen in juli reeds in gebruik zijn genomen door Surinaamse ouderen. De overige woningen zullen nog in 1998 opgeleverd worden. De gehele benedenverdieping is ingericht voor gebruik door de bewoners en oudere buurtbewoners. Zo is onder een deel van de woningen een ontvangstruimte gebouwd waar in de nabije toekomst de bewoners van het Hof en buurtbewoners dagelijks kunnen komen en er zelf voor hun koffie en dergelijke kunnen zorgen. Er is ook een ruimte voor Turkse ouderen en een ruimte voor Marokkaanse ouderen uit de buurt. De ruimten zijn door de gebruikersraad zelf ingericht. Zo ademt de Marokkaanse ruimte een plezierige, oosterse sfeer. Er is ook een ruimte ingericht voor 12 oudere, licht psychiatrische buurtbewoners, die daar activiteiten kunnen ondernemen in de dagopvang.

lees verder op pagina 2

VERDER IN DIT NUMMER:

- HOFJES EN TOERISME
- DE DEFINITIE VAN EEN HOFJE
- HET VAN BRANTS RUS HOFJE

HUISMEESTER

Uiteraard kent het hofje een huismeester. Zijn ruimte is aan de straatkant gesitueerd en hij heeft uitzicht op het gehele hof. Hij is ook degene die zorg draagt voor het uitvoeren van klusjes voor de bewoners en voor ouderen in de buurt. Het hofje kent daarnaast een wasruimte voor bewoners en buurtbewoners en een zorgkamer voor gesprekken en overleg. De straat zelf is beplant met acacia's en zal worden ingericht met straatmeubilair, banken en verlichting. Het geheel ademt vooral een sfeer van rust, warmte en levendigheid.

OPZET

In de opzet is uitgegaan van zoveel mogelijk zelfbestuur en zoveel mogelijk eigen verantwoordelijkheid. De gebruikersraad is nauw betrokken bij de plannen en zal ook de dagelijkse gang van zaken superviseren. Naast het hof is een grote supermarkt, daarnaast een groentezaak en aan de overkant een coffeeshop. Verschillende fondsen hebben schenkingen gedaan om dit unieke project mogelijk te maken.

INFORMATIE VAN HET BESTUUR

LANDELIJK HOFJESBERAAD

Op 8 april 1997 werd door het Landelijk Hofjesberaad de Stichting opgericht.

BESTUURSSAMENSTELLING

drs. M.D. van den Briel, voorzitter
(020 - 620 28 39)

Jhr. G.G. Witsen Elias, secretaris
(058 - 212 95 91)

dhr. O.J. Tromp, penningmeester
(071 - 515 51 88)

mw. R.E. Ruiter, lid
(023 - 532 45 28)

drs. P.F.E.M. Schlicher, lid
(023 - 526 33 34)

mw. A.S.M. Heijnen, lid
(020 - 421 21 45)

dhr. Ing. C.M. Hooyschuur, lid
(075 - 628 14 10)

drs. J.M. Poldermans, lid
(023 - 532 85 19)

mr. H.W.P. Remmerts de Vries, lid
(0511 - 461310)

DOELSTELLING

Het behouden en versterken van de (woon)functie van hofjes in de ruimste zin des woords door:

- Het bieden van mogelijkheden van overleg aan instellingen die hofjes beheren

- Het bieden van faciliteiten en steun
- Het desgewenst op nationaal niveau vertegenwoordigen van hofjes
- Het bevorderen van kennis over hofjes en over het beheer van hofjes

SECRETARIAAT

Stichting Landelijk Hofjesberaad
Herengracht 220

1016 BT Amsterdam

Telefoon: 020 - 624 39 03

Telefax: 020 - 638 28 14

HOFJESKRANT

De Hofjeskrant is voor geïnteresseerden op aanvraag bij het secretariaat beschikbaar. Leden van het Hofjesberaad ontvangen de Hofjeskrant automatisch. Voor meer informatie over het Landelijk Hofjesberaad, de mogelijkheden om als hofje zich aan te sluiten of voor geïnteresseerden om het werk van de Stichting te steunen, reacties op de nieuwsbrief, suggesties e.d. kunt u zich richten tot het secretariaat of een bestuurslid van de Stichting. Uw reacties zijn van harte welkom.

BASISBELEIDSPLAN

Het bestuur heeft op basis van het overleg van het Hofjesberaad in de afgelopen twee jaar een basisbeleidsplan opgesteld.

CENTRALE DOELSTELLING

Het behouden en versterken van de (woon)functie van hofjes.

De uitwerking van deze doelstelling vindt plaats door:

1. OVERLEG EN PLATFORMFUNCTIE

Tweejaarlijks Hofjesberaad over aangelegenheden die voor hofjes van belang zijn.

2. INFORMATIEVERSTREKKING EN UITWISSELING

Tweemaal per jaar wordt een informatief bulletin uitgegeven: de 'Hofjeskrant' met voor hofjes relevante informatie. Onderwerpen kunnen zijn:

- Subsidies
- Fiscale aangelegenheden
- Beheer van hofjes
- Bewonersaangelegenheden en -participatie
- Bewoners die zorg of ondersteuning behoeven
- Huur- en verhuuraangelegenheden
- Onderhoud, restauratie en renovatie

3. BEKENDHEID EN BEGRIJ

De Stichting wil in overleg met het beraad via geëigende media grotere bekendheid en begrip kweken voor het behoud van hofjes.

4. ONDERSTEUNING

Ontwikkelen van een kennisbank. De Stichting wil een vraagbaak zijn voor de aangesloten hofjes en zet daartoe een 'databank' op en onderhoudt daartoe zo nodig contacten met specialisten op diverse terreinen.

HOFJES EN TOERISME

TOENEMENDE BELANGSTELLING VOOR CULTUURTOERISME

Verdragen toerisme en het karakter van hofjes elkaar? Hoe kunnen toerisme en hofjes samengaan? Dat vormde het centrale thema van beraad op 7 april j.l. in het St. Pietershof in Hoorn. 'Wat is de rol van hofjes in het toerisme' was de titel van de bijeenkomst. Vanuit twee invalshoeken werd over dit thema gesproken. De heer Dessing benadert het thema vanuit cultuurtoeristisch oogpunt en mevrouw Ruiter vanuit het bewonersperspectief.

DE ONTDEKKING VAN HOFJES

De heer R.W.C.H. Dessing constateert dat de formule van cultuurtoerisme zeer succesvol is. Hij is oprichter en directeur van Artifex Travel, een cultureel organisatiebureau gevestigd in Amsterdam. De heer Dessing is van huis uit kunsthistoricus, heeft tevens theologie gestudeerd en is vier jaar lid geweest van de oudste abdij van Nederland. In 1997 werd voor de eerste keer een tour langs een groot aantal hofjes in Amsterdam georganiseerd. Je zou kunnen zeggen, dat dit de ontdekking was van de hofjes als toeristisch product. In 1998 zal gezien de grote belangstelling wederom een excursie plaatsvinden. Het succes van deze formule vloeit volgens de heer Dessing voort uit de steeds grotere belangstelling voor de combinatie van cultuur en toerisme; de bewustwording van de culturele rijkdom van Nederland neemt toe.

ADVIEZEN VOOR TOERISME

Het ligt voor de hand dat daarmee ook de interesse voor hofjes toeneemt. De keerzijde van de medaille is echter dat bewoners van hofjes soms veel overlast ondervinden van bezoekers. Het advies van de heer Dessing is dan ook om duidelijke regels vast te stellen voor bezoekers. Het tegenhouden van dit toerisme vindt hij geen oplossing, wel een betere samenwerking met mensen die bezoeken aan hofjes organiseren, zoals de VVV, Gildes, de ANWB en commerciële organisaties. Een idee is

om bijvoorbeeld via een Melkertbaan iemand aan te stellen die excursies in goede banen leidt. Hofjes kunnen dan ook een financiële bijdrage vragen om gemaakte kosten te dekken. Dit idee zou om te beginnen toepasbaar zijn in de grote steden Amsterdam, Den Haag, Leiden en Haarlem. De heer Dessing spreekt zich uit voor de positieve benade-

HET ST. PIETERSHOF IN HOORN

ring. Bewoners van hofjes zouden heel goed toeristen kunnen ontvangen en toch het plezier van bewonen van een hofje kunnen behouden.

PRIVACY-PROBLEMEN

Mevrouw R.E. Ruiter heeft vooral het bewonersbelang voor ogen. Zij is bestuurslid van het Landelijk Hofjesberaad, reeds 25 jaar regentes van het Hofje van Heijthuijsen in Haarlem en sedert 10 jaar bestuurslid van de Stichting Haarlemse Hofjes. Volgens haar is het grote verschil met andere monumenten is dat in hofjes mensen wonen die er steeds vaker problemen mee hebben dat hun rust verstoord wordt door bezoekers die zomaar door de open deur naar binnen stappen. Het blijkt dat regels zoals die bijvoorbeeld worden vermeld op een bord in de tuin in de praktijk zeer moeilijk te handhaven zijn. Zij ziet als enige oplossing dat toerisme beperkt moet blijven. Voor alles dient de privacy van hofjesbe-

woners gerespecteerd en gegarandeerd te worden.

In de bespreking met de leden van het beraad bleek dat de tegenstelling tussen opdringerigheid van toeristen en de privacy-behoefte van bewoners niet in een handomdraai op te lossen is. Zo stelde mevrouw Tuinstra, bestuurslid van het St. Pietershof, dat

zij zeer ver wil gaan in het waarborgen van de privacy van de bewoners. De heer Stam van het Venetiahof in Amsterdam (voor f 3 mln. gerestaureerd) merkt op dat bewoners privacy verlangen gezien de huurprijs van f 600,- à f 900,- per maand. En het gaat niet alleen om privacy. In Amsterdam wordt geconstateerd dat toeristen zich vaak niet aan hele primaire regels houden. De heer Schimmelpenninck van het Deutzenhofje in Amsterdam heeft om die reden een streep gezet onder de bezoekmogelijkheden. Gezien de ervaringen voelt hij zich niet langer verplicht zijn hofje voor het publiek open te stellen, met uitzondering van de georganiseerde Monumentendagen.

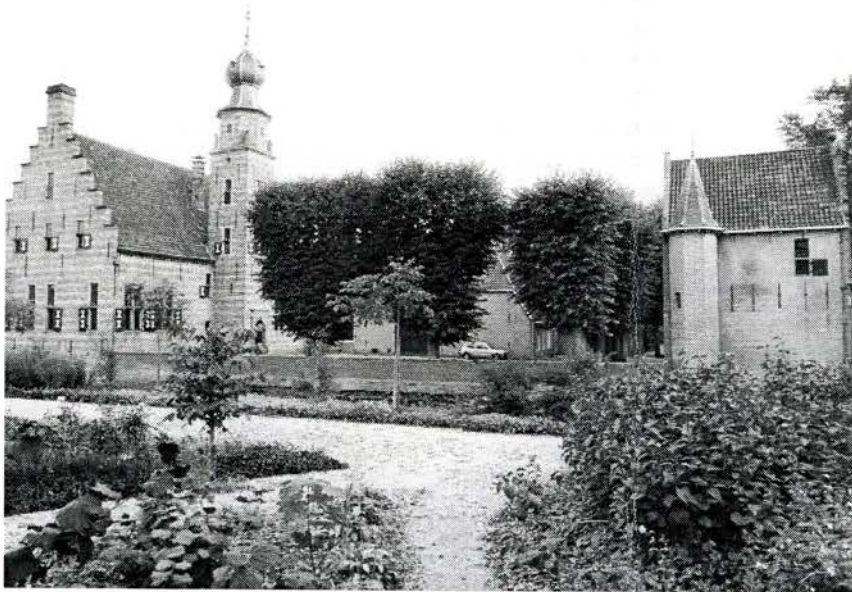
DREMPEL CREËREN

De heer Grobbe van het van Brants Rus Hofje in Amsterdam komt met een op het oog eenvoudige oplossing.

lees verder op pagina 4

DR. H. POPTA GASTHUIS EN HET POPTA SLOT

VERGADERPLAATS VOOR HET HOFJESBERAAD

HET POPTASLOT IN MARSSUM

Op 10 oktober heeft de Stichting Landelijk Hofjesberaad een ontvangst op het Popta Slot in Marssum, dat vlak bij het binnen- en buitengasthuis is gelegen.

VRIJGEZEL

Popta was in 1711 de naamgever van het gasthuis. Hij stierf in 1713. Het gasthuis was toen één jaar in gebruik. Popta was vrijgezel en had geen erfgenamen. Hij was in zijn leven advocaat aan het Hof van Friesland en verwierf door koop in 1687 het kasteeltje uit de boedel van de familie Eysinga. De kern van het slot werd gebouwd tussen 1512 en 1525. In 1630 vonden belangrijke uitbreidingen plaats. Na de aankoop nam Popta het initiatief tot de bouw van het gasthuis. In zijn testament bepaalde hij dat zijn bezit ondergebracht moest worden in een stichting. Deze stichting werd bestuurd door vier voogden, de Regenten.

BEHEER

Door coöptatie is het getal van vier regenten tot op de dag van vandaag aangevuld. Popta heeft hiermee een vooruitziende blik gehad, want de boerderijen en het kapitaal dat hij naliet zijn niet door begerige erfgenamen verkocht en het geld is goed belegd. Als gevolg daarvan kunnen het slot en de gasthuizen naar behoren onderhouden worden, overigens wel gesteund door de onderhoudssubsidies van monumentenzorg. Die bijdrage omvat 40% tot een maximum van f 10.000,- per jaar.

HUIDIG GEBRUIK

Het binnengasthuis bestaat nu uit 12 woningen. Ze worden bewoond door jonge vrouwen, deels studierend, deels werkend. De gemiddelde leeftijd is 24 jaar. De huur bedraagt f 465,- inclusief een bedrag van f 155,- voor gas, elektra, verwarming en warm- en koud water. Het buitengasthuis bestaat uit 15 huizen. In deze huizen wonen oudere echtparen. De gemiddelde leeftijd is ongeveer 65 jaar. De huizen zijn iets ruimer en de kale huur bedraagt f 320,-.

vervolg van pagina 3

Hij stelt de aanwezigen voor om zijn voorbeeld te volgen. Hij heeft als regel dat bezoekers binnengelaten worden onder voorwaarde dat ze vooraf een afspraak maken. Voor de rest houdt hij de deur dicht en deze maatregel werkt goed. Een andere suggestie is het openstellen voor bezoekers van een speciaal deel (enkele zalen of kamers) van een hofje, zodat de bewoners met rust worden gelaten. De heer Dessing bepleit in reactie hierop creatief om te gaan met het stellen van regels en dat altijd te doen in overleg met de bewoners.

SOORT VERPLICHTING

Om wat voor soort verplichting gaat het nu eigenlijk bij het toelaten van toeristen op een hofje?

In de meeste gevallen gaat het om een 'gentlemen's agreement' met de subsidiërende overheid of om een verplichting uit overtuiging.

Volgens de heer Grobbe gaat het alleen om een morele verplichting, maar op dit punt lopen de meningen sterk uiteen. De heer Sijpkens uit Haarlem meent dat er voor het dilemma, zoals dat in de verschillen in benadering tussen de heer Dessing en mevrouw Ruiters tot uitdrukking komt, geen oplossing is. Hij maakt de vergelijking tussen Big Business en Small is beautiful: de twee sluiten elkaar uit.

BEGRIJF VOOR HOFJES

Met dilemma's moet je leren omgaan. En zo komt er nog een ander aspect naar voren. Hofjes hebben er belang bij dat er begrip ontstaat voor de eigen specifieke karakteristieken. Voor begrip is ook bekendheid nodig en daar draagt het hofjesterisme weer aan bij. En zo kan het toerisme ook bijdragen aan het behoud van hofjes. De heer Dessing doet in dat kader de suggestie om een tentoonstelling over hofjes in Nederland te organiseren. De voorzitter concludeert dat een positieve benadering en duidelijke regels, waarbij ook nagedacht wordt over de handhaafbaarheid, kan bijdragen aan een overbrugging van de tegenstelling.

DE DEFINITIE VAN EEN HOFJE

Een definitie is een afbakening, een begrenzing. Met enige regelmaat wordt de discussie over de definitie van hofjes weer geopend. Dat kan om verschillende redenen zijn.

Gewoon om te weten waarover je praat, maar ook om grenzen te stellen, en duidelijk voor ogen te houden waar je als Stichting Landelijk Hofjesberaad mee bezig bent. Het heeft dus zeker zin om het gesprek hierover met enige regelmaat te voeren en reacties op een stellingname weer te geven.

Maarten Polderman is zich erin gaan verdiepen. Reacties en meningen hierover zullen in volgende nieuwsbrieven worden opgenomen.

Een hofje, in de betekenis van een rond een binnentuin gerangschikte groep huisjes bewoond door oudere mensen, is in grote lijnen een Hollands verschijnsel: 78% van de Nederlandse hofjes is gelegen in Noord- en Zuid-Holland. In de ons omringende landen komen ze niet of nauwelijks voor.

Het is geen eenvoudige zaak om tot de definitie van het begrip hofje te komen. Iedereen begrijpt wat er bedoeld wordt maar om tot een bevredigende omschrijving te komen is weer een ander verhaal.

In Van Dale's Groot woordenboek der Nederlandse Taal staat achter hofje:

1. Geheel van gewoonlijk om een binnentuin gelegen kleine huisjes, vroeger onder beheer van een liefdadige stichting, meestal bewoond door bejaarden.
2. Gemeenschappelijke tuin of binnenplaats achter de gewone huizen van een straat, waartoe men door een gang of poort toegang heeft.
3. Kleine hof.
Uiteraard gaat het ons om de onder 1. genoemde betekenis.

Onlosmakelijk verbonden aan een hedendaags hofje zijn:

1. een stichting of andere rechtspersoon;
2. een bestuur, statuten en reglementen;

3. een bouwkundige voorziening bestaande uit een aantal woningen;
4. een doelgroep die voor de bewoning in aanmerking komt;
5. wooneenheden, die in privé-gebruik zijn bij de bewoner(s);
6. een reglement waaraan alle bewoners zich dienen te houden;
7. bewoning, die uitsluitend bestaat uit volwassene(n);
8. het toezicht op de gang van zaken berust formeel bij het bestuur van de rechtspersoon. Dit bestuur kan hulpkrachten aanstellen;
9. er dient een bouwkundige, in ieder geval bestuurlijke afscheiding te zijn van de relevante omgeving.

Als deze omschrijving en kenmerken relevant zijn zou de definitie van een hofje als volgt geformuleerd kunnen worden:

Een hofje is, zowel wat bebouwing als wat bewoning betreft een beschutte woonvorm voor oudere mensen waarbij het motief van de stichter(s) om de bewoners een onbezorgde oude dag te verschaffen en - soms - daarbij zelf meer aanzien te verwerven, tot op de dag van vandaag in ere gehouden wordt door de inzet van een speciaal daartoe benoemd bestuur, vaak het college van regenten genaamd.

(advertentie)

SCHOONEKAMP BV

specialisten in restauratie van polychromie,
doekbeschildering, muurschilderingen
sinds 1968

Schoonekamp bv restaureerde in de afgelopen dertig jaar een honderdtal projecten, waaronder:

- Muurschilderingen Het Koninklijk Jachtslot Het Loo	- Boom van Jesse St. Jan den Bosch
- Plafondschilderingen Paleis op de Dam	- Doekbeschilderingen Jacob de Wit en G. de Laraisse
- Orgelluiken en kleuradvies Nieuwe Kerk, Amsterdam	- Gewelfschilderingen en afname en restauratie Annunciatie Grote Kerk Breda
- Afname en restauratie muurschildering Grote Kerk Edam	- Eerste Kamer der Staten Generaal
	- Schilderingen Kasteel Slangenburg

Het bedrijf is gevestigd in Amsterdam:

Barndesteeg 15
1012 BV - Amsterdam
020 - 624 52 66

(advertentie)

J. KNEPPERS

Aannemingbedrijf

Zeeburgerpad 49
1019 AB Amsterdam
020 - 608 15 15

**restauratie
onderhoud
verbouw
schilderwerken
nieuwbouw**

Lid van:
Stichting Vakgroep Restauratie
Erkend Registratie Bouwbedrijf

Bij de Stichting Haarlemse Hofjes ontstond in 1991 het idee om ter gelegenheid van de viering van het derde lustrum een prijsvraag onder Nederlandse architecten te organiseren voor het ontwerpen van een 21ste-eeuws hofje. Het idee bleek een schot in de roos. Op 11 september 1992 vond de bekendmaking van de prijswinnaars plaats. Sindsdien is veel tijd besteed aan het vinden van een instelling die het winnende ontwerp van architect Floors wilde realiseren.

SAMENWERKING TUSSEN REGENTEN

Bij het tot stand brengen van het '21ste-eeuws hofje' hebben de Colleges van Regenten van het St. Jacobs Godshuis en van Codde en van Beresteyn nauw samengewerkt. Begin 1996 werd de samenwerking tussen de Colleges van Regenten geformaliseerd door de oprichting van de Stichting Gravinnehof - vanaf dat moment eigenaar en beheerder van het '21ste-eeuws hofje' - en kon het formele traject worden ingezet dat uiteindelijk moest leiden tot het verstrekken van een bouwvergunning door de gemeente Haarlem. De feestelijke opening staat gepland op 1 januari 2000.

VOOR WIE ?

Het Bestuur van de Stichting stelt aan de toekomstige bewoners van De Gravinnehof onder meer de navolgende voorwaarden:

- zij dienen respect op te brengen voor de christelijke signatuur van de oprichters.
- zij moeten afkomstig zijn uit het verzorgingsgebied ZuidKennemerland.
- de toekomstige bewoner, of bij (echt)paren één van de beide partners, is tenminste 55 jaar oud.
- de bewoner beschikt over een bescheiden maandelijks inkomen.
- de bewoner en/of de partner moet geestelijk en lichamelijk in staat zijn om in een hof te wonen.
- de bewoner en de eventuele partner moet(en) passen in de

reeds aanwezige groep van bewoners.

- de bewoner en de eventuele partner dienen, in tijd van nood, bereid te zijn hun medebewoners van het hof de helpende hand te bieden; zoals een 'goed nabuurschap' betaamt.

ONGESTOORD WOONGENOT

Wonen op 'De Gravinnehof' houdt in de eerste plaats in, dat de bewoners het ongestoorde woongenot hebben over een appartement dat van alle gemakken is voorzien en waar bij de bouw en inrichting reeds rekening is gehouden met het feit dat er een tijd kan komen dat een beroep gedaan moet worden op technische hulpmiddelen (zoals bijvoorbeeld een rolstoel).

In de tweede plaats kunnen de bewoners enkele malen per jaar, na overleg met de beheerder, gebruikmaken van de gemeenschappelijke ruimte.

In de derde plaats kunnen de bewoners bij noodgevallen een beroep doen op de beheerder. Deze beschikt in verband daarmee over een hoofdsleutel waarmee hij/zij zich toegang kan verschaffen tot alle woningen.

Teneinde de bewoners in de gelegenheid te stellen om zolang mogelijk zelfstandig te kunnen blijven wonen, biedt De Gravinnehof een facultatieve service. Voor de bewoners die dit wensen, kan De Gravinnehof bemiddelen bij het verkrijgen van de navolgende diensten:

- huishoudelijke en technische hulp
- verzorging en verpleegkundige hulp
- maaltijden op het appartement
- logeerruimte aan gasten van bewoners
- andere diensten, voorzover hieraan bij de bewoners van De Gravinnehof behoefte bestaat.

ZORG VERZEKERD

Hoewel het Bestuur door het inhuuren van zorg van buiten zich er

voor zal inzetten dat de bewoners zo lang mogelijk op De Gravinnehof kunnen blijven wonen, kan zich toch vroeg of laat het moment voordoen dat het voor een bewoner beter is in een zorgvoorziening te worden opgenomen.

In dit geval is het een veilig gevoel te weten dat de Stichting Gravinnehof hiervoor een contract heeft afgesloten met de Stichting St. Jacob.

SELECTIE EN TOEWIJZING

Personen die voor bewoning van één van de woningen of appartementen van De Gravinnehof in aanmerking wensen te komen, kunnen zich schriftelijk opgeven bij de secretaris van het Bestuur van de Stichting Gravinnehof; p/a Floris van Adrichemlaan 15, 2035 VB Haarlem.

TOEWIJZING EN OVEREENKOMST

Het Dagelijks Bestuur van de Stichting Gravinnehof besluit of de aanvrager in aanmerking komt voor een plaats op de lijst van kandidaat-bewoners. Tegen het besluit van het Bestuur is overigens geen beroep mogelijk.

Indien het Bestuur positief op de aanvraag heeft beslist en er is of komt een woning vrij, dan wordt met de bewoner een schriftelijke huurovereenkomst afgesloten.

Een van de zaken die in deze overeenkomst is geregeld betreft de hoogte van de huur en de wijze waarop deze dient te worden voldaan. Het bedrag dat maandelijks moet worden voldaan bestaat uit:

- a. de kale huur, deze wordt jaarlijks bijgesteld met een bepaald percentage
- b. een voorschot op de servicekosten; over deze kosten wordt jaarlijks door het Bestuur aan de bewoners rekening en verantwoording afgelegd.

De facultatieve servicekosten worden door de Stichting Gravinnehof afzonderlijk in rekening gebracht bij die bewoners die daarvan gebruik hebben gemaakt.

HET VAN BRANTS RUS HOFJE

MET GEVOEL VOOR TRADITIE

Het Van Brants Rus Hofje dankt zijn naam aan de Amsterdamse koopman Christoffel van Brants en aan Tsaar Peter de Grote, die hem in de adelstand verhief.

Van Brants stichtte het hofje in 1732. Hij was toen 67 jaar oud en aan het einde van zijn werkzame leven. Zijn vermogen had hij voor een groot deel verdiend met de handel op Rusland. Het woord Rus in de naam van het hofje herinnert hieraan. Van Brants steunde de Tsaar aller Russen in zijn oorlog tegen Zweden en werd daardoor een gewaardeerde relatie van Peter de Grote.

LUTHERS

De beroemde architect en ontwerper Daniël Marot kreeg van van Brants opdracht het hofje te ontwerpen, waarvoor de opdrachtgever op 20 mei 1732 de eerste steen legde. Toen hij op 5 november van dat jaar overleed was het hofje nog niet afgebouwd. Het werd op 23 oktober 1733 door de executeurs testamentair aan de lutherse Kerk in Amsterdam overgedragen, zoals de stichter dat had beslist. Het hofje bood onderdak aan 48 mensen. De dames, allen boven de 50 jaar, moesten minimaal 6 jaar lid van de lutherse Gemeente zijn en 10 jaar in Amsterdam wonen. Daarnaast werden nog een aantal eisen van sociaal-maatschappelijke aard gesteld. De bewoning was vrij van huur en aan uitdelingen zoals turf, rijst, boter en kleedgeld werd per inwonerster per jaar een bedrag van f 75,- besteed. Een binnenvader en binnenmoeder hielden toezicht op de naleving van de strenge maar niet onredelijke regels. Nu wonen er 27 mensen waarvan de meerderheid van lutherse huize is. Het bestuur heeft het hofje bestemd voor bewoning door studenten van beiderlei kunne, omdat de oudere mensen heden ten dage meer comfort genieten in de voor hen beschikbare huisvesting. Daarvoor

moest de rechtbank akkoord gaan met het wijzigen van de reglementen. Ook mochten hierna niet alleen lutheranen, maar ook mensen van andere christelijke geloofsovertuigingen worden toegelaten. In 1970 werden de woningen gemoderniseerd en in 1986 werd het pand zelf gerenoveerd. Toch worden zoveel mogelijk regels, zoals uitdelingen, gehandhaafd om het karakter van de instelling te behouden. De proeven zijn wel aangepast aan

VAN BRANTS RUS HOFJE, BINNENPLAATS

de moderne tijd. Turf en gort zijn vervangen door meer praktische zaken zoals een sweater, een weekentas of een wekkerradio, die voorzien zijn van de naam van het hofje of het wapen van de stichter. Een enkele keer wordt nog voedsel verstrekt, zoals mandarijnen, krentenbrood, chocolade en een pakket met biologisch-dynamisch voedsel. Aan het einde van het vorige jaar (Peter de Grote Jaar) heeft het bestuur een gedenkpenning door de Nederlandse Munt laten slaan welke aan bewoonsters en bewoners werd uitgereikt.

BEZOEKREGELING

Om de zo kenmerkende rust en beslotenheid van het hofje te bevorderen is het niet toegankelijk voor bezoekers, behalve voor groepen die een afspraak hebben gemaakt. De

Open Monumentendag biedt een goede gelegenheid voor een bezichtiging door individuele bezoekers. Hofjesbestuurders vragen zich nog wel eens af of studerende en werkende jongeren geschikte bewoners voor een hofje zijn. Het gaat dan vooral om de oorspronkelijke bedoeling van de stichter. Wij menen dat onze nieuwe doelgroep past in het doel dat de stichter voor ogen had om passend onderdak te bieden aan mensen die dat elders niet of nauwelijks kunnen krijgen. Menig bestuurder slaat de schrik om het hart bij de gedachte dat zijn of haar hofje door jonge bewoners zou kunnen verloederen. Wij hebben nu echter meer dan twaalf jaar ervaring met bewoning door jongeren en die ervaring is positief.

MEDEBEHEERDER

Het karakter van het hofje is niet wezenlijk veranderd. Bij de toelatingsgesprekken wordt toekomstige bewoners duidelijk gemaakt dat zij zich moeten opstellen als medebeheerders van het monument.

Het hofje wordt keurig bewoond en onderhouden. Het goede functioneren zal ook te maken hebben met de goede sfeer die er in het hofje heerst. Dat is ook normaal in het van Brants Rus Hofje. In de afgelopen eeuwen is nauwelijks een wanclank te beluisteren geweest. Alleen een langdurig meningsverschil over de zeggenschap tussen het kerkbestuur en dat van het hofje is in de annalen opgetekend.

Als de maatschappij verandert kunnen wij dat niet negeren, maar veranderingen moeten wel plaatsvinden met respect voor het verleden en niet meer dan noodzakelijk is voor het voortbestaan en goede functioneren van de instelling. Het monument en zijn reglement zijn een twee-eenheid.

E.H. Grobbe

IN HET KORT...

10 OKTOBER 1998: MEERJAREN ONDERHOUD

De themabijeenkomst van de Stichting Landelijk Hofjesberaad op 10 oktober op het Popta Slot in Marssum in Friesland omvat: de vergadering van het Hofjesberaad, de themabespreking en een ontvangst en rondleiding. Het onderwerp is een systematische planning van het onderhoud. De bijeenkomst begint om 12.00 uur en eindigt om 17.45 uur.

REGELMAAT

Regelmaat is een sleutelbegrip voor onderhoud. Indien na de restauratie van een monument verzuimd wordt onderhoud te plegen, gaan de investeringen binnen afzienbare tijd verloren. Een eerste verantwoordelijkheid van een bestuur is dan ook om hieraan prioriteit te geven. Door alle te onderhouden onderdelen te benoemen en in een schema te zetten met de daarbij behorende onderhoudscyclus en onderhoudskosten, is af te lezen wat de jaarlijkse onderhoudslast van het hof is, zowel voor het eerste jaar als voor de daaropvolgende jaren.

SUBSIDIE

Er is een Rijkssubsidieregeling voor het onderhoud van monumenten, die stichtingsbesturen in aanmerking laat komen voor een bijdrage in het onderhoud tot maximaal f 10.000,- per jaar. Om daar gebruik van te kunnen maken is een onderhoudsplan nodig waarin vermeld staat wanneer welke zaken nagekeken, vervangen en geschilderd moeten worden. Veel hofjesstichtingen beschikken nog niet over zo'n plan en laten rijksgeld onge-

bruikt in Den Haag liggen.

Tijdens het beraad op 10 oktober zal de heer T. Heemskerk, Technisch directeur van PWV Wonen te Amsterdam uitzetten op welke wijze een hofje zo'n onderhoudsplan kan opstellen. PWV Wonen te Amsterdam is een corporatie die meerdere hofjes technisch in beheer en in onderhoud heeft.

Het Landelijk Hofjesberaad is bij voldoende vraag bereid een discette inzake onderhoudsplanung te ontwikkelen

HOFJESBERAAD IN 1999

De eerste vergadering in 1999 van het Landelijk Hofjesberaad wordt op 17 april 1999 gehouden. Gekozen is voor Haarlem, omdat in 1999 de Stichting Haarlemse Hofjes 25 jaar bestaat. Het thema zal zijn de zorg in hofjes.

NIEUWE LEDEN

Sedert het Landelijk Hofjesberaad van 7 april van dit jaar konden zes nieuwe leden worden verwelkomd, die hun financiële bijdrage deden:

1. Brouwershofje, Haarlem
2. Het Gasthuis, Doesburg
3. Marcelis Goverts Gasthuis, Leeuwarden
4. Occohofje, Amsterdam
5. Remonstrant: Hofje, Haarlem
6. Truydemanhof, Hoorn

EXPOSITIE OOK

Tijdens de expositie 'Impressions Hollandaises III', die van 9 tot 29 november 1998 gehouden wordt in Maison Descartes in Amsterdam zijn realistische schilderijen met doorkijkjes van diverse hofjes te zien. Deze schilderijen van ondermeer Het Begijnhof en Grill's hofje zijn vervaardigd door de kunstenares Vera. Het grijze Nederlandse licht, dat door de schilderes in een moment is gevangen, contrasteert met kleurige zondoordrenkte Provençaalse hoven, die eveneens getoond worden. Maison Descartes, dat oorspronkelijk een weeshuis was van de Waalse gemeente bevindt zich aan de

Vijzelgracht 2a in Amsterdam. De expositie, die wordt georganiseerd door de Stichting Operatie Onmisbare Kunst (OOK) is te bezichtigen van dinsdag tot en met zaterdag van 11.00 uur tot 17.00 uur. De opening is op 8 november om 16.00 uur.

KLEMMENDE KLIMLENING 2

Het ministerie van VROM heeft op 16 juli 1998 in een beleidsnotitie aangegeven hoe het om zal gaan met de afkoop van subsidieverplichtingen bij Niet Winstbeogende Instellingen (NWI). Voor hofjes, die een klimlening hebben en binnenkort door de afloop ervan tot een nieuwe financiering moeten komen, is dit zeker van belang. Het betreft een problematiek die in de jaren tachtig is ontstaan door een leenconstructie ten behoeve van renovatie. Het ministerie adviseert niet te wachten met het zoeken van een oplossing. Het ministerie zal bij de herfinanciering geen contragaranties meer afgeven. Voor hofjes betekent dit dat ze bij het afsluiten van een nieuwe lening enkele procenten duurder uit zullen zijn. De Staatssecretaris van VROM denkt dat in veel gevallen de oplossing gevonden kan worden door de borging op kapitaalmarktleningen onder te brengen bij het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Dan kan tevens gebruik gemaakt worden van het aanbod van VROM om de toekomstige subsidies in één keer toe te kennen. Een instelling moet dan wel toegelaten zijn tot het waarborgfonds en aan de eisen daarvan voldoen. Dat betekent in de praktijk vaak overdracht aan of fusie met een instelling die is toegelaten. Ongeveer 265 NWI's hebben wooncomplexen in beheer, die volgens de dynamische kostprijsregeling (klimlening) zijn gefinancierd. VROM organiseert op 6 oktober in de Jaarbeurs in Utrecht een voorlichtingsdag inzake deze problematiek. Hofjesbesturen die nader geïnformeerd willen worden kunnen contact opnemen met het secretariaat van het Landelijk Hofjesberaad.

COLOFON

REDACTIE:

C.M. Hooysschuur, J.M. Poldermans,
P.F.E.M. Schlicher, A. Nijholt

VORMGEVING:

Studio C-kwadraat, Christien van Beek

Druk:

Jubels Groep

PRODUCTIEBEGELEIDING:

Concern/Schoenmakers Communicatie-projecten